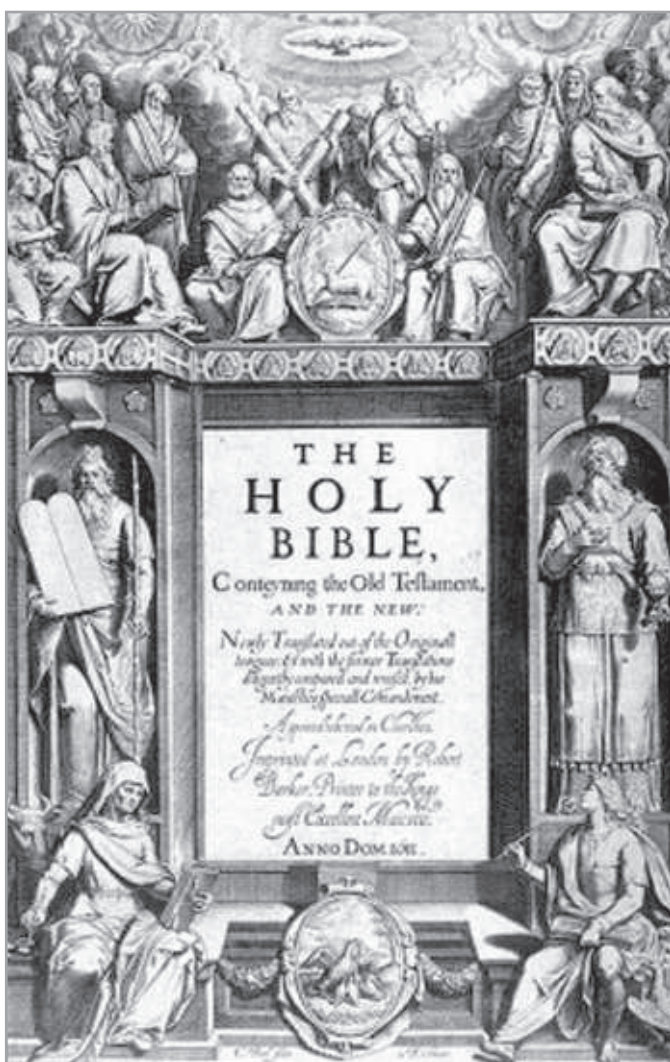

T A L L Ó Z Ó

Takács Boglárka

Kinek szentebb a Bibliája?

Egyes Újszövetség-fordítások akár egész mondatokban is eltérhetnek egymástól. Melyik változat a pontosabb? Egy konkrét példán keresztül vizsgáljuk meg a kérdést. Az olykor megdöbbentően heves vita kapcsán szó lesz magyar, angol, latin, görög Bibliákról is, és kiderül, ki az igazi férfi!

A King James Bible első kiadásának címlapja 1611-ből
(Forrás: Wikimedia commons)

Különböző Biblia-fordítások különböző tartalmúak lehetnek: már írtunk néhány szórakoztató példáról, amikor a Közel-Keleten előforduló állatok mitikus szörnyekké váltak, vagy éppen maga Mózes növesztett szarvakat. Most azonban arra fogunk kitérni, hogyan lehetséges az, hogy bizonyos szövegrészek egyes fordításokban megtalálhatóak, másokban nem. Kinek van igaza? Rosszindulatú hamisításokról van-e szó, gondatlanságról, vagy valami másról? Lehet-e egyik változat jobb, mint a másik – és ha igen, melyik lenne az?

Mi az a ruckmanizmus?

Számos vallási irányzat képviselői vitatkoznak évszázadok óta az efféle alapkérdéseken, úgyhogy ebből fakadóan csak felületesen tárgyalhatjuk a problémát. Azt gondolnánk, abban mindenki egyetért, hogy minél régebbi a szöveg, annál autentikusabb. Az idő múlásával hibák kerülhetnek a másolásba, a fordítók félreérthetnek valamit, és ezek a hibák továbbgyűrűzhetnek, ha más az ő szövegüket veszi alapul.

Ma már általában mindenhol igyekeznek az eredeti nyelvből fordítani, a zsidó Biblia (Tanach, Ószövetség) esetében javarészt héberből, a keresztyén Újszövetség esetében pedig koiné görögből. De ez nem mindig volt így: például nagyon sok keresztyén Biblia alapul Szent Jeromos latin fordításán, amelyet éppen azért is neveztek Vulgatának, mert ez volt a gyakori, közhasználatú változat (a *versio vulgata* pontosan ezt jelenti). Mindenesetre ami visszanyúl az eredeti szövegekhez, az valószínűleg pontosabb, már csak azért is, mert kevesebb a hibalehetőség.

A King James Biblia kiadójáról, az angol Jakab királyról kapta a nevét. Angol nyelvterületen mai napig népszerű ez a Biblia-fordítás, több modernizált változata létezik. Nagy-Britanniában a szerzői jogai jelenleg is a királyi nyomdász kezében vannak, más klasszikus szövegekkel szemben nem nyomtathatja ki csakúgy akárci; ha mégis megteszi, számolnia kell a jogi következményekkel.

De van, aki nem így véli! Angol nyelvterületen egész népmozgalom létezik, amely a King James Biblia elsőbbségét hirdeti, ez a King James Only („Csak a King James”). Közöttük vannak olyanok, akik egyszerűen csak ezt a változatot szeretik személyes okokból, vagy azért kedvelik jobban, mert nem latinból, hanem héberből és görögből fordították. (Habár ma már léteznek más olyan protestáns fordítások, amelyek még korábbi szövegváltozatokon alapulnak.) De ide tartoznak sokkal radikálisabb nézetek képviselői is.

Vannak, akik szerint ez a Biblia annyira jól sikerült, hogy tulajdonképpen saját kinyilatkoztatást tartalmaz. Peter Sturges Ruckman amerikai baptista lelkipásztor, a ruckmanizmus névadója pedig egyenesen azt hirdeti, hogy a King James szentebb, mint az eredeti szövegek, amelyek alapján készült! A szentségen nehéz vitatkozni, mindenesetre Ruckman álláspontját nagyon kevesen fogadják el.

Egészen szokatlan prédikációkat is lehet találni az interneten, például Steven Anderson baptista lelkipásztor és „King James Onlysta” arról beszél, hogy az újabb fordítások szerzői minden bizonnyal ülve vizelnek, szemben az igazi férfiakkal, akik állva.

Egészen korai King James Bible 1614-ből.
Az eredeti nyelvből lett fordítva, és gondosan összehasonlították a korábbi fordításokkal

Csak a mi kiadásunkban!

Miért érdekesek nekünk ezek az angolszász protestáns mozgalmak? Már csak azért is, mert a *King James Only* pártolói gyakran azzal érvelnek, hogy más Bibliákból hiányoznak bizonyos részek. Ez valóban így van, és gyors szemrevételezéssel ellenőrizhető. Mi most magyar példát fogunk hozni, mert habár a mai Magyarországon nem igazán dűlnak heves és politikai színezetű viták a fordításokról, itt is fennállnak ugyanezek a különbségek, és a forrásuk is pontosan ugyanaz – mindjárt kiderül, hogy valószínűleg micsoda, de előbb lássunk egy konkrét példát!

János apostol első levelének a vége felé (5,6–8) a következőt olvashatjuk:

6. vers: *Ez az, a ki víz és vér által jő vala, Jézus a Krisztus; nemcsak a vízzel, hanem a vízzel és a vérrel. És a Lélek az, a mely bizonysgot tesz, mert a Lélek az igazság.*

7. vers: *Mert hárman vannak, a kik bizonysgot tesznek a mennyben, az Atya, az Ige és a Szent Lélek: és ez a háromegy.*

8. vers: *És hárman vannak, a kik bizonysgot tesznek a földön, a Lélek, a víz és a vér; és ez a három is egy.* (Károli-Biblia)

Ugyanez egy másik fordításban:

6. vers: *Ő az, aki víz és vér által jött, Jézus Krisztus. Nem csupán víz által, hanem víz és vér által. És a Lélek tesz tanúságot róla, mert a Lélek az igazság.*

7. vers: *Tehát hárman tanúskodnak:*

8. vers: *a Lélek, a víz és a vér; és ez a három egy.* (Szent István Társulat)

Vastag betűkkel szedtük azt a szakaszt, ami csak az egyikben olvasható. Ugyanez a

szövegrész megtalálható a King James Bibliában, de nem szerepel például a népszerű modern NIV Bibliában. Ha megnézzük a hivatkozásokat, láthatjuk, hogy ahol hiányzik, ott általában lábjegyzetben említik.

Ez a rész – az úgynevezett Comma Johanneum – azért is fontos, mert a hosszabb változat egyértelműen a Szentháromságot említi, amelyet több keresztyén irányzat nem fogad el. Az Újszövetségben máshol is szerepel az Atya, Fiú, Szentlélek felsorolás, olyan helyeken, amelyeket nem vitat senki, de ott nincsen kimondva róluk, hogy három egyenlő részről van szó, és mind a mennyben találhatóak. Néhány példa:

Urunk, Jézus Krisztus kegyelme, Isten szeretete és a Szentlélek közössége legyen mindnyájatokkal! (2Kor 13,14)

Menjetez tehát, tegyétek tanítványommá mind a népeket! Kereszteljétek meg őket az Atya és a Fiú és a Szentlélek nevére, és tanítsátok meg őket mindannak a megtartására, amit parancsoltam nektek.

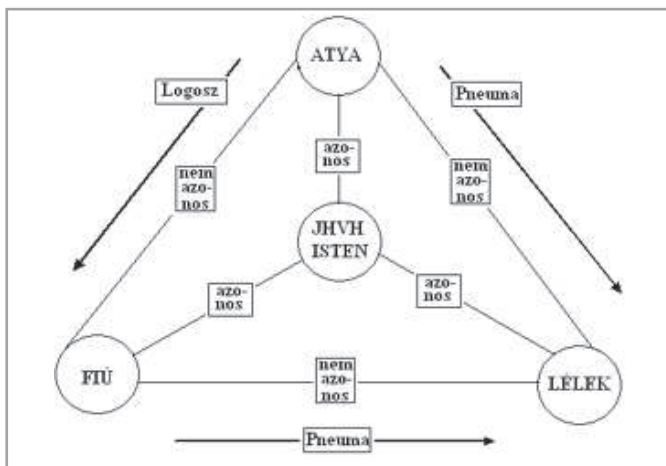
(Mt 28,19–20 – mindkettő a Szent István Társulat Bibliájából)

Másoljuk, másoljuk...

Hogyan került bele János levelébe a két vitatott mondat? Esetleg fordítva: hogyan került ki belőle? Ehhez azt kell megnevezni, mit tartalmaznak a legkorábbi kéziratok. Bizony, ezekben nincsen benne a Comma Johanneum. A negyedik századi Codex Sinaiticus sem tartalmazza:

A Comma Johanneum környezete körvonalazva
(Forrás: Wikimediacommons)

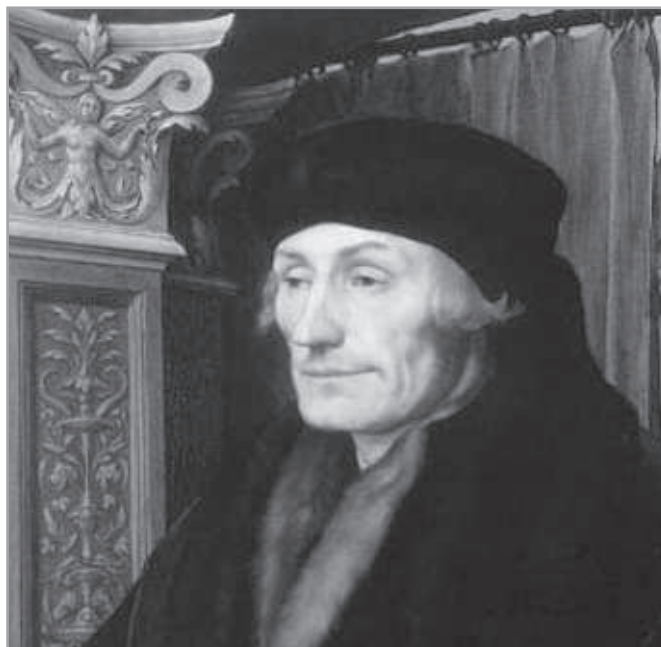
Nem triteizmus, sem modalizmus, hanem a trinitástan

Ma sokan úgy gondolják, hogy itt nem feltétlenül ideológiai alapú betoldásról lehetett szó, hanem valószínűleg arról, hogy valaki odaírt egy magyarázatot a margóra, a kódexmásoló figyelme pedig ellankadt, és azt is bemásolta a szövegbe. Ez már csak azért is valószínű, mert tényleg szokás volt írni a margókra, sőt egyes másolók akár anyázták is a másikat, mint az a szintén negyedik századi Codex Vaticanusban is megfigyelhető.

Már a harmadik században is panaszkodtak a keresztyén egyházatyák a rossz minőségű másolatokra, sőt volt, aki egye-

nesen elátkozta azokat, akik pontatlanul adták tovább az általa írt szövegeket.

Rotterdami Erasmus volt az első, aki kivette a fentebb említett szakaszt 1516-os Biblia-kiadásából – ez volt az első

Desiderius Erasmus of Rotterdam (1466 [?] – 1536)

A margón: „Te szerencsétlen balfék, hagyd meg a régi olvasatot,

nyomtatásban megjelent görög nyelvű Újszövetség. Nagyon élesen bíralták a döntése miatt, ő pedig azzal válaszolt, visszatesszi a passzust, ha mutatnak neki egy olyan görög és *nem* latin kéziratot, amiben benne van. Ez valóban meg is történt: külön az ő számára hamisítottak egyet! Ennek Erasmus is tudatában volt, de valóban nem kötötte ki, hogy eredeti kéziratot szeretne látni... így a Comma Johanneum visszakerült a Bibliákba, csak hogy aztán a huszadik században ismét kikerüljön onnan. A katolikus egyház például 1927-ben foglalt állást a mondatok „vitattott” voltáról, és a modernebb Vulgata-kiadásokból is kivették: a Vatikán honlapján találhatóiban sem szerepel.

<http://nyelvisztan.blog.hu>

